

Stockholms
stad

A photograph of a market stall displaying various fresh vegetables. In the foreground, a wooden box contains yellow carrots and dark purple carrots. To the right, a basket holds green leafy vegetables. In the background, several wicker baskets are filled with produce, including white onions, green cabbages, and red apples. A small handwritten sign is visible near the bottom right.

Gestaltungsprogram för framtida torghandel i Stockholm

INNEHÅLL

● SAMMANFATTNING.....	4
Framtidens torghandel - en vision	
● INLEDNING.....	8
Bakgrund och syfte	
Avgränsningar	
Målgrupp	
Metod och genomförande	
Läsanvisning	
Torghandelns föutsättningar	
- Stockholms offentliga rum	
- Reflektion omvärld och framtid	
● TRE TORG I STOCKHOLM.....	12
Metod - en inlyssningsprocess med torghandelns viktiga aktörer	
Analys, tre torg i Stockholm	
- Hötorget, Large	
- Farsta, Medium	
- Husby, Small	
● FRAMTIDENS TORGHANDEL.....	20
Övergripande gestalningsprinciper	
- Tydliga zoner på torget möjliggör fler aktiviteter	
- Utåtriktade och inbjudande torgstånd	
- Ett varierat utbud visar upp Stockholms mångfald	
- Koordinerad färgrikedom och enhetlig form stärker torghandelns identitet	
- Tydlig information skapar trygghet och identitet	
- Ordning och reda skapar en robust torghandel	
Tillämpning, tre torg i Stockholm	
- Hötorget, Large	
- Farsta, Medium	
- Husby, Small	
● SLUTSATS.....	32
Arbete framåt	

Beställare: Trafikkontoret, Stockholms stad
Styrgrupp: Gunilla Glantz, Bengt Stenberg, Ulrika Falk, Jean-Louis Dessalles,
Felicia Palmgren, Trafikkontoret
Landskapsarkitekt: White Arkitekter genom Paula Mackenzie (ansvarig Landskapsarkitekt),
Viktoria Walldin (ansvarig Social hållbarhet),
Josefin Norén Almén, Martin Eriksson, Fanny Linnros, Robin Rushdi Al-Sálehi

Illustrationer och bilder White om inget annat anges.
Bild sid 1, 5, 6, 26, 28 och 30 från Adobe Stock.

Sammanfattning

SAMMANFATTNING

Detta dokument är ett gestaltungsprogram framtaget av trafikkontoret i nära samarbete med stadsbyggnadskontoret för framtidens torghandel i Stockholm. Det är ett resultat av en utredande och uppsökande fältstudie som väver samman brukarnas perspektiv på torghandelns framtid med stadens framtidsytande viljeriktning.

Genom kvalitativa intervjuer och platsanalyser har behov, kvaliteter, utmaningar och potential för torghandeln i Stockholm tagits fram. Analysen utgår från ett small, medium och large-koncept baserat på vanligt förekommande torgstorlekar i Stockholm. Tre torg, Hötorget, Farsta torg och Husby Centrum, har valts ut för analys och representation av de olika skalorna. Detta har lett fram till sex gestaltungsprinciper som kan tillämpas på torg i staden där torghandel förekommer. Principerna fungerar som grundpelare för att skapa en identitetsstark, varierad och innehållsrik torghandel i samspel med torgen som helhet.

De gemensamma gestaltungsprinciperna är:

- *Tydliga zoner på torget möjliggör fler aktiviteter.*
- *Utåtriktade och inbjudande torgstånd.*

- *Ett varierat utbud visar upp Stockholms mångfald.*
- *Koordinerad färgrikedom och enhetlig form stärker torghandelns identitet.*
- *Tydlig information skapar trygghet och identitet.*
- *Ordning och reda skapar en robust torghandel.*

För kategorin Large, så som Hötorget, innebär en sådan tillämpning att torghandeln organiseras så att siktlinjer hålls fria och att det blir lätt att orientera sig mellan torgstånd och tvärs torget. Platser för tillfällig torghandel och foodtrucks upprättas vilket utökar och varierar torghandelns sortiment. Konserthusets trappa kompletteras med dubbelriktade bänkar i bästa solläge och framför den frigörs en generös yta för spontana aktiviteter. Mot Kungsgatan förstärks den gröna kanten med mer vegetation samt ett långbord under lövskugga.

För kategorin Medium, med utgångspunkten Farsta torg, innebär en sådan tillämpning att den permanenta torghandeln flyttas till den centrala delen av torget där det är som bredast. Torghandeln placeras intill en generös flexibel mittzon vilket möjliggörs i denna vision genom att den befintliga

kiosken flyttas till ett nytt läge närmare entréplatsen mot tunnelbanan. Dubbelriktade rejäla bänkar blir ett återkommande element på torget och ramar in platsen med sittplatser i solläge.

För kategorin Small, med Husby Centrum som exempel innebär en sådan tillämpning att den befintliga torghandeln får ett nytt läge där torgstånd placeras på två olika platser, vid tunnelbanestationen på Entrétorget samt utanför biblioteket på Kulturtorget. Den nya placeringen av torghandeln gör att det skapas en öppen flexibel torgyta utanför Kulturskolan och restaurangen. Befintliga bänkar ersätts med en generös sittmöbel i torgets nordostliga hörn. Entrépunkterna till torget accentueras av blommande perenner. Genom dessa tillägg ges torghandeln möjlighet att utvecklas och torget blir mer flexibelt.

Trafik- och stadsbyggnadskontoret menar att samverkan på flera olika nivåer, mellan olika aktörer, är nyckeln till att skapa en identitetsstark och innehållsrik torghandel. Detta i kombination med ett helhetsperspektiv på torgytornas funktion som trygga och tillgängliga offentliga platser lägger grund för framtidens torghandel i Stockholm.

FRAMTIDENS TORGHANDEL - EN VISION

Bild: En levande och innehållsrik torghandel väcker nyfikenhet och matlust.

Framtidens torghandel i Stockholm är ett sorl som hörs mellan väggarna, ett gytter av färger, dofter och texturer. Årstidernas minnen gör sig påminda i påskris, vattenmelon, dadlar och julrosor.

Men torghandeln rymmer också längtan tillbaka till marknadsplatsens fiskfångst, potatisland och nyslungad honung. Eller minnen från världens alla torg där utbudet speglar Stockholms kulturella uttryck, högtider och traditioner.

Det är genom torghandeln som staden möter landet och Stockholm möter världen. Tillsammans bidrar framtidens torghandel till att med inspiration, variation och trygghet skapa världens bästa torgplatser!

Inledning

Bakgrund och syfte

Trafikkontoret ansvarar för skötsel av stads- och gatumiljön samt vissa parker i Stockholm. Ansvaret för torghandeln övergick år 2020 från fastighetskontoret till trafikkontoret. Detta innebär att ett helhetsgrepp kan tas om de offentliga rummen och därmed skapa attraktiva, trygga och väl sammanhållna miljöer. Torghandeln har en viktig funktion då den attraherar människor och bidrar positivt till stadslivet.

Kommunfullmäktige i Stockholm stad gav trafikkontoret i uppdrag att i samverkan med stadsbyggnadskontoret ta fram ett gestaltungsprogram för framtidens torghandel i Stockholm.

Rapporten är ett resultat av en utredande och uppsökande fältstudie som väver samman brukarnas perspektiv på torghandelns framtid med stadens framåtsyftande viljeinriktning.

Avgränsningar

Rapporten fokuserar på torghandel och dess plats i staden. Tre torg och torgstorlekar har valts ut för att belysa specifika exempel på torg i Stockholm. De gestaltungsprinciper som utvecklats är generella.

Målgrupp

Rapporten som är framtagen av trafikkontoret i nära samarbete med stadsbyggnadskontoret riktar sig främst till torghandlare och tjänstemän på Stockholms stad, men även till näringsidkare och andra som bedriver verksamhet på eller i anslutning till torgen.

Metod och genomförande

Utredningen baseras på observationer och intervjuer på tre torg i Stockholm. Torgen representerar exempel på tre vanligt förekommande torgstorlekar:

- *Small: Husbys torghandel.*
- *Medium: Farstas torghandel.*
- *Large: Hötorgets torghandel.*

Torgen har besökts på olika tider, vardag som helg. Intervjuer har genomförts med torghandlare, torgbesökare, kringliggande näringsliv och fastighetsägare. Vidare så har stadens sakkunnigas perspektiv undersökts genom olika former av samtal med beställare och medarbetare på trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret. Sammanlagt har ca ett 70-tal personer konsulterats.

Utifrån berättelserna om torgens behov, utmaningar och framtid har övergripande gestaltungsprinciper utformats och förslag för tillämpningar på torgen redovisas. Dessa ska fungera som en vägledning och underlag vid framtida planering.

Läsanvisning

Rapporten inleds med en sammanfattning följt av en vision för torghandeln i Stockholm. Efter detta beskrivs bakgrunden till rapporten följt av en kort sammanfattning av torghandelns förutsättningar i Stockholm. Därefter följer en kort omvärlds- och framtidsreflektion. Inlyssningsprocessen med torghandelns aktörer beskrivs sedan vilket sammanfattas i en analys av de tre torgen utifrån de olika aktörernas perspektiv. Slutsatserna från analysen resulterar i sex gestaltungsprinciper samt visioner för hur dessa kan tillämpas på torgen. Rapporten avslutas med slutsatser och tankar om arbetet med torghandeln framöver.

TORGHANDELNS FÖRUTSÄTTNINGAR

Stockholms offentliga rum

OFFENTLIGA RUM FÖR ALLA
Stadens offentliga rum – gator, torg, parker och andra allmänna platser – är en av Stockholms största och viktigaste tillgångar. De utgör platserna för stadens grundläggande syfte: möten mellan människor, kultur, handel samt utbyte av idéer, uttryck och upplevelser. Offentliga platser är allmänhetens vardagsrum. Det är viktigt att de är inbjudande och trygga platser för alla oavsett ålder, kön eller funktionsvariation.

När staden växer fylls de offentliga rummen med fler människor och aktiviteter vilket kan leda till bättre möjligheter för möten men också skapa konflikter mellan olika intressen och aktiviteter. En viktig uppgift för trafikkontoret är att skapa en balans mellan dessa intressen.

OFFENTLIGA RUM FÖRÄNDRAS
Gator, torg och andra allmänna platser förändras i takt med tiden. Många av stadens offentliga rum har funnits i åtskilliga decennier, vissa i hundratals år. Torg har omvandlats från handels- och mötesplatser till parkering och trafikplatser för att sedan ändras tillbaka igen.

Under kortare perioder kan användningen av en yta skifta där en bilgata med parkering under sommaren kan bli en gågata med uteserveringar. Ett annat exempel är kortare evenemang där torg och gator stängs av under en kväll eller helg.

Torgen ändrar också karaktär beroende på tid på dygnet, dag i veckan eller tid på året. Blomning och grönska förändras över året. Belysning, torghandel och

uteserveringar ger förändring över dygnet. Olika dagars aktiviteter och evenemang ger torget olika karaktär.

MÅNGFUNKTIONELLA RUM
Torgen behöver vara flexibla på både kort och lång sikt. Torgets läge avgör vilka aktiviteter som är lämpliga och privata aktörers torghandel och uteserveringar behöver samsas med stadens temporära och permanenta sittplatser, planteringar, konstverk och aktiviteter.

För att möjliggöra flexibel användning är det viktigt att torgen har öppna och fria ytor för evenemang och folksamlingar. Exempel på aktiviteter som förekommer ofta på torgen och utgör grunden för ett attraktivt stadsliv är att:

- *mötas och vistas*
- *uppleva folkliv*
- *handla varor hos torghandlaren*
- *äta och dricka på uteserveringar*
- *veckomarknader, loppmarknader*

Exempel på aktiviteter som förekommer mer sällan är:

- *kulturevenemang, som utomhusbio, festivaler och konserter*
- *kommersiella evenemang, som oktoberfestival och julmarknad*
- *sportevenemang*
- *demonstrationer och manifestationer*
- *valstugor*
- *försäljning av säsongsvaror, som julgranar och jordgubbar*
- *säsongsvenemang, såsom sommargåtor*

Bild: Vattenlek på Granary Square i London uppmuntrar till lek och spring.

Reflektion omvärld och framtid

Torghandeln genererar många olika bilder, allt ifrån småstadens torgdag, till myllrande livfulla handelstorg utomlands eller festliga traditionsbundna marknader. Stockholmare idag kan berätta om 60- och 70-talets aktiva torghandel med många aktörer, ett varierat utbud, hög kvalitet och ett större inslag av hantverk och specialiteter.

Tankarna går också till torghandeln nere på kontinenten med mängder av olika varor och uttryck. Från mer sydligt belägna länder finns också bilden av torghandeln som pittoresk och lantlig. Där förknippas den med lokala råvaror, nyskördade frukter och grönsaker och ett socialt möte mellan kund och producent.

Bilderna påminner delvis om torghandelns historia i Stockholm som hänger nära ihop med marknadsplatsen dit bönder och handlare fraktade sina varor och därmed kopplade ihop staden med det omgivande landskapet.

Torghandeln förknippas fortfarande med ett friare utbud, lägre priser och färskare varor men drivs idag av ett fåtal aktörer där råvarorna i huvudsak kommer från Årsta Partihallar och kopplingen mellan lokala producenter i det omgivande landskapet är borta.

Stockholm har också andra förutsättningar än torghandeln nere på kontinenten då vinterhalvårets snöfall, kyla och blåst gör att torghandeln består av större tält med skyddande väggar. Det är dock en markant skillnad på den

Bild från Borough Market, London. Marknadsstånden är enhetliga, färgglada, med en inbjudande och tydlig skyltning.

permanent vardagstorghandeln på stadens torg och de säsongsbundna eller veckovisa marknader som är återkommande men ändå tillfälliga evenemang.

Torghandelns roll i ett växande Stockholm är viktigt även när trycket på stadens offentliga platser ökar och fler människor och verksamheter ska samsas på samma yta. Stadskärnorna och lokala centrum står inför stora utmaningar då näthandel, matkassar till dörren och nya former av matbud ger färre spontana möten i staden vilket kan påverka torghandeln negativt.

För att motverka ensamhet och isolering är torget som mötesplats än viktigare och här kan torg-

handeln bidra med målpunkter och möten som kan ge synergieffekter till både stadskärnans samlingsplatser och det lokala centrumets vardagsliv. En ökad efterfrågan på lokalproducerade varor, en närmare kontakt mellan handlare och konsument samt specifika varor från olika länder gör också att torghandeln har en stor potential som mötesplats i staden.

Tre torg i Stockholm

METOD - EN INLYSSNINGSPROCESS MED TORGHANDELNS VIKTIGA AKTÖRER

Detta gestaltningsprogram för framtidens torghandel i Stockholm utgår ifrån en arbetsmetod som betonar vikten av social hållbarhet vilket främst innebär att lyfta fram ett brukarperspektiv. Vad gäller torghandel innefattar det torghandlarna, torgbesökare samt verksamheter och näringsliv i anslutning till torgen.

Inför analysen valdes tre torg ut, Hötorget, Farsta torg och Husby Centrum. Analysen utgår således ifrån ett **Small-, Medium- och Large-koncept** baserat på vanligt förekommande torgstorlekar i Stockholm. Fler exempel på torg som skulle kunna ingå i detta storlekskoncept är Skärholmen (Large), Vällingby (Medium) och Bagarmossen (Small). Genom att observera livet på torget och genomföra intervjuer på plats har trafik- och stadsbyggnadskontoret utforskat behov, kvaliteter, utmaningar och potential i några av Stockholms typiska torgmiljöer. Resultatet från analysen av de tre torgen är inte alltigenom allmän giltiga men gestaltningsprinciperna ska kunna tillämpas på ett flertal torg i staden.

Hötorgets torghandel symboliserar **Large**, och representeras av ett välkänt torg med torghandeln centralt i staden. Torghandel Large har besökare och kunder från hela Stockholm samt nationella och internationella turister. Här finns utrymme för en större variation och utbud där torghandeln i sig själv blir en attraktion och ett besöksmål. På ett torg i kategorin Large finns också potential för

större marknader likt den loppmarknad som hålls på Hötorget varje söndag.

Farstas torghandel får beteckningen **Medium**, och motsvarar en mellanstorlek med ett par handlare som oftast säljer frukt, grönsaker och blommor. Under sommaren expanderar torghandeln med möjligheter till ett större utbud och en större efterfrågan. Torghandeln ligger ofta i anslutning till ett större köpcentrum och en följd av detta är att torghandeln fångar upp en större kundgrupp. I Farstas fall utgörs denna främst av söderortsbor.

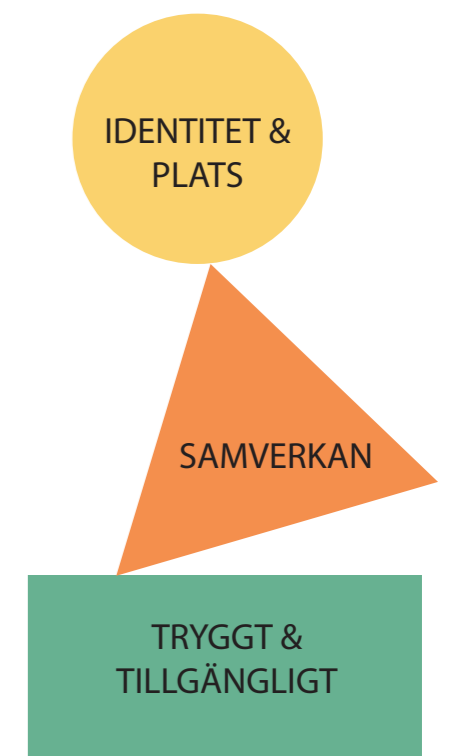
Husbys torghandel får i detta fall symbolisera **Small**. I den mindre skalan finns oftast bara ett torgstånd som säljer frukt- och grönsaker. Torghandeln är en viktig aktör i centrumet men serverar främst boende i området.

Brukarna som står i fokus omfattar **3 huvudkategorier: 1) torghandlarna, 2) torgbesökare, och 3) näringsliv och fastighetsägare kring torgen**. Vidare har berörda på stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret samt offentliga och ideella verksamheter intervjuats.

Frågorna har vägletts av tre huvudteman: **Identitet & Plats, Samverkan och Tryggt & Tillgängligt**. Intervjuerna har genomförts på plats med torghandlare, torgbesökare och näringsliv. Fastighetsägare och representanter från stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret har intervjuats digitalt och via telefon.

Utredningen har genomförts i februari och mars 2022 på både vardagar och helger inklusive söndagsbesök på Hötorgets loppmarknad.

För att fånga upp en bredd av perspektiv har ett interdisciplinärt arbetslag bestående av olika åldrar och kön utfört intervjuerna.

Diagrammet symboliserar att trygga och tillgängliga platser tillsammans med samverkan mellan olika aktörer är en förutsättning för att skapa en identitetsstark och innehållsrik torghandel.

ANALYS, TRE TORG I STOCKHOLM

”Det är bara här det finns loppishandel på den här nivån!”

– Man 47 år, Hötorget

Hötorget, Large

Torget ligger centralt i staden och är ett stort, levande torg som är välkänt för sin torghandel. Hötorget har en unik historia som marknadstorg och här finns flera handlare och mycket aktivitet året om. Torghandeln består av blommor, frukt och grönsaker men det finns också nötter och torkad frukt samt accessoarer och kläder. På söndagar förvandlas Hötorgets torghandel till en loppmarknad där stamkunder, samlare, söndagsflanörer och turister rör sig runt bland uppställda bord.

Hötorget har med sitt centrala läge ett naturligt stort flöde av människor. Konserthusets trappa har ett bra solläge och informella sittplatser och torget ramar i övrigt in av verksamheter så som Hötorghallen, Filmstaden och hotell Haymarket samt utgör en startpunkt för den nyligen upprustade Sergelgatan. Torghandeln har en lång historik på platsen och är en självklar referens för många stockholmare och flera av handlarna har funnits på Hötorget i flera decennier. De senaste 15 åren har dock kvaliteten på torghandeln förändrats och utbudet begränsats. Det finns också en bristande variation mellan stånden vilket leder till en ogynnsam konkurrenssituation med likriktade torgstånd.

Placeringen av torgstånden upplevs som oorganiserad och förhåller sig inte till några siktlinjer eller rörelsestråk på torget. Få korsar därför torget utan rör sig i stället längs torgets kanter. Torghandeln tar upp en stor del av Hötorgets yta och en majoritet av torgstånden är vända ut mot fasaderna med slutna väggar inåt torgets mitt. Torget upplevs därmed som trångt och det öppna flexibla rummet som en baksida utan sittplatser eller grönska. Flera av torgstånden är eftersatta i underhåll och sammantaget ger torghandeln ett stökigt och slitet intryck.

Torghandlarna framhåller att de önskar snyggare och stabilare lösningar för sina torgstånd. Den ekonomiska ekvationen behöver bli bättre, då utgifterna är stora och intäkterna små idag. Daglig ned- och upppackning, parkering och logistik behöver förbättras och förenklas. Samtliga torghandlare önskar tillgång till basfunktioner som toaletter och vatten.

Torgbesökarna lyfter att Hötorgets stora livfyllda torghandel är unik. Flera önskar att torghandeln hade en bättre gestaltning, men betonar samtidigt att den brokiga identiteten inte får försvinna. Torgståndens utbud får gärna ha mer

variation och möjlighet att sätta sig ned i anslutning till torgstånden har lyfts.

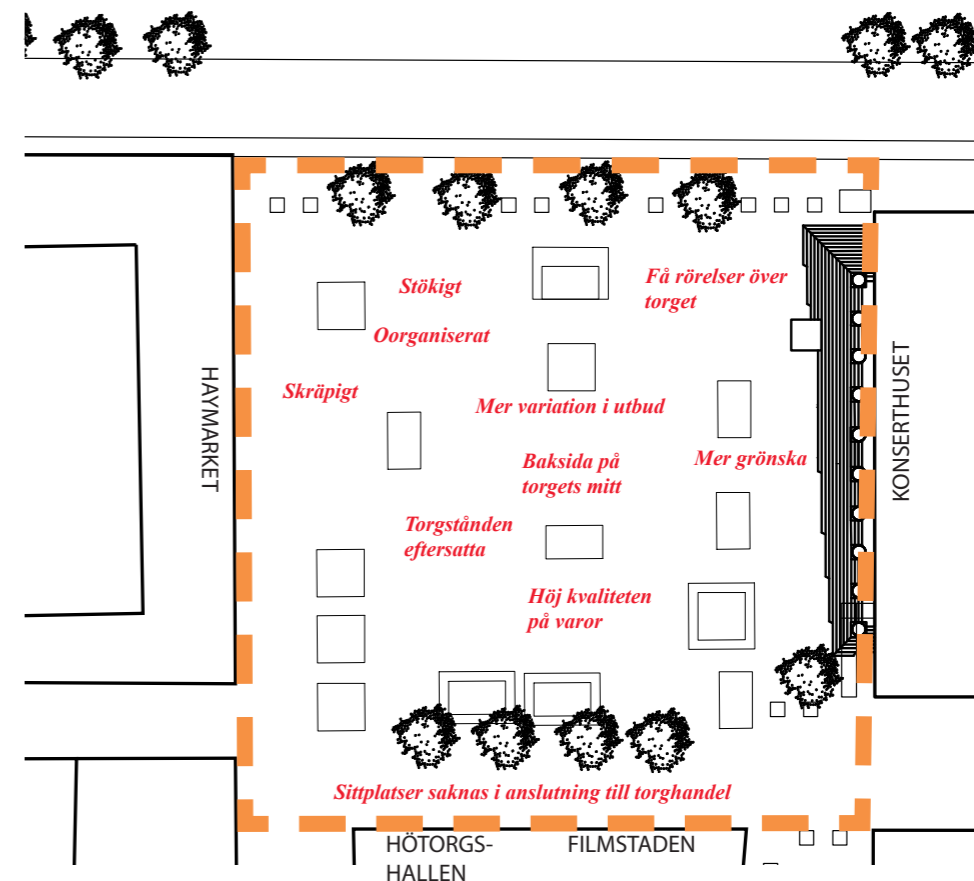
Staden nämner att ett visst mått av mångfald och brokighet ger liv, men att det gärna får vara i en ordnad ram. De upplever att utbudet har för lite variation. Torghandeln kan även se skräpig ut och handlarna håller sig inte inom sina ytor.

”Jag har jobbat här i 30 år, de senaste 15 åren har det blivit en stor förändring av kvaliteten på torghandeln, idag skulle jag aldrig använda mig av deras varor i min catering.”

– Handlare, Hötorghallen

Näringslivet önskar att torghandeln ska se mer omhändertagen och mer enhetlig ut. Torghandeln skapar rörelse på torget. Konserthuset vill gärna se att kulturen får spilla ut från huset till torget. Ett förslag som lyfts är att hantera matsvinn med appar. Matförsäljning från Hötorghallen på torget skulle vara positivt.

Alla grupper nämner att Hötorgets behöver utvecklas med sittplatser i sol och mer grönska.

Bilder: Hötorget är välkänt för sin torghandel. Torgets mitt blir idag en baksida. Hötorget har en unik historia som marknadstorg.

"Torghandel gör att det inte är så tomt på torget. Det är också bra att det är både billigare och fräschare. Vi vill också främja småföretagare."

– Par, 29 år Gubbängen

Farsta, Medium

Farsta torghandel symboliserar torgstorleken Medium. Det är ett stadsdelstorg med ett par torghandlare som säljer frukt, grönsaker och blommor. Torget ansluter till ett större köpcentrum och är en viktig handelsdestination i söderort vilket gör att torghandeln fångar upp en större kundgrupp och det är mycket folk i rörelse på platsen. Under den varma säsongen finns uteserveringar på torget.

Torghandeln är uppskattad i Farsta, den bidrar till folkliv och tillför något extra på platsen. Besökare återkommer till fraser som: "det är något speciellt med torghandeln här".

Torghandeln består till vardags av två till tre handlare med ett varierat utbud. Under vår och sommar expanderar torget med fler handlare. Torghandlaren för frukt och grönt har ett innehållsrikt sortiment av ca 150 olika produkter. Torghandelns placering gör att det blir en smal passage mellan torghandel och fasad, vilket skapar trängsel under tider på dagen med stora flöden av människor.

Torghandelsstånden har under vinterhalvåret tre slutna väggar vilket gör att torghandeln upplevs sluten och inåtvänd och den bryter

till viss del siktlinjer på torget. Torget har flera arkitektoniska kvalitéer med starka rumsligheter men som också gör att torget upplevs uppbrutet och trångt. Vid den centrala samlingsplatsen finns uppskattade sittplatser vid fontänen i eftermiddagssol. Utmed fasaderna finns tillgängliga stråk och permanenta sittplatser. Centralt finns en öppen flexibel lövsal som möjliggör yta för temporära aktiviteter. Entréplatserna saknar dock vistelsekvaliteter och många på torget önskar sig mer grönska och fler sittplatser på Farsta torg.

"Det är ett mycket hårt jobb att plocka upp och plocka ned, det tar 2-3 timmar både morgon och kväll."

– Frukthandlare, Farsta

Torghandlarna nämner att de gärna skulle vilja ha fasta markiser och torgstånd. En viss flexibilitet i hur de får placera sina varor skulle stärka deras handel. De lyfter avsaknaden av toalett och vatten som ett problem.

Torgbesökarna ser stora värden med torghandeln. Torghandeln tillför liv till torget, är billig och har bra kvalitet. Mer lokal-

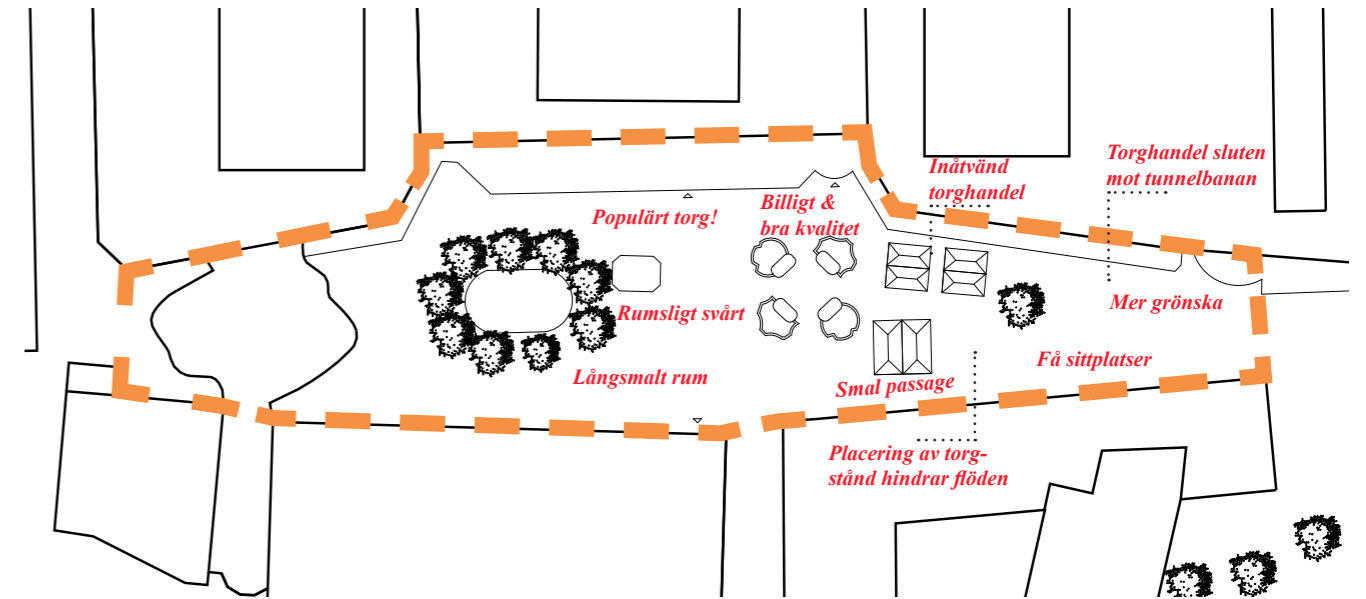
producerat skulle ge en bredd till handeln. Torget är en uppskattad träffpunkt.

Staden tycker att torghandeln fungerar bra men menar att salu-torgsytan skulle behöva bli mindre eller en annan placering för att skapa en bättre balans med torgets övriga funktioner och för att inte hindra de stora flödena på torget.

Näringslivet skulle gärna samarbeta kring marknader och matsvinn. Ett torg kan vara fyllt med mycket mer än torghandel. Näringslivet är öppna för mer samarbeten med Stockholms stad för aktiviteter, event, konst och installationer. De lyfter också att driften skulle kunna utvecklas och bli bättre.

"...ett torg kan vara fyllt med mycket mer. Vi har 17 miljoner besökare, tänk hur många fler som finns ute på torget."

– Fastighetsägare, Farsta

Bilder: Torghandeln sluten mot entrén från tunnelbanan. Torghandelns utbredning skapar en väldigt smal passage som är problematisk vid stora flöden. Bra kvalitet och variation på frukt och grönt. Kioskens nuvarande placering bryter upp det inre rummet.

”Här behövs en spännande gestaltning, något som bidrar till torgets identitet. . . . Spännande utformning som en spännande platsmarkör.”

– Trafikkontoret, Husby

Husby, Small

Husbys torghandel får symbolisera torgskalan Small. Där finns ett relativt stort torgstånd med en frukt- och grönsakshandlare som främst serverar den lokala handeln i Husby.

Husby Centrum utgörs av ett lokalt förortscentrum och består av tre mindre torg: Entrétorget, Kulturtorget och Skoltorget som ligger i anslutning till varandra. Torghandeln ligger idag på Kulturtorget och är omgiven av verksamheter med fokus på kultur och möten samt Husby bibliotek, Kulturskolan och Folkets Husby. Det finns beslut om att torghandeln ska flytta till Entrétorget, när upprustningen av centrum är genomförd. Kulturtorget är ett levande torg som många människor passerar förbi under dagen.

Husbys torghandel har ett rikt utbud om cirka 200 olika frukter och grönsaker av fin kvalitet. Ett stort flöde av kunder besöker torghandeln under dagen. Torghandeln är ett uppskattat inslag på torget och lyfts fram som trygghetsskapande i flera av intervjuerna.

Torgståndet är i grunden en fast paviljong som är i behov av upprustning. Torgståndet har successivt byggts ut med ett ”plockepinn av material” och blivit mer perma-

nent i sin struktur. Detta bidrar till att platsen upplevs som stökig.

Torgståndet har slutna fasader på två sidor, vilket ger baksidor mot torgets mitt. Torgståndet vänder sig mot rörelsestråket på torgets norra kortsida och därmed bort från torgets mötesplats med sittplatser under grönska.

Torghandlaren menar att en permanent lösning på torget är av avgörande betydelse för förutsättningarna att arbeta med torghandel och att placeringen på torget bidrar till torget och dess omgivande verksamheter. Det är viktigt för torghandlare att få vara med och påverka utvecklingen då de har en stor lokalkunskap.

”Om torghandeln inte skulle finnas här kommer det bli väldigt tomt. Vi drar hit folk och det vet alla”

– Torghandlaren, Husby

Torgbesökarna beskriver torghandeln som en uppskattad del av centrum men de hade gärna sett lite mer konkurrens och försäljning av blommor. Besökare berättar vidare att Husby centrum har brister, butiker saknas och torget måste rikta sig mer mot barn.

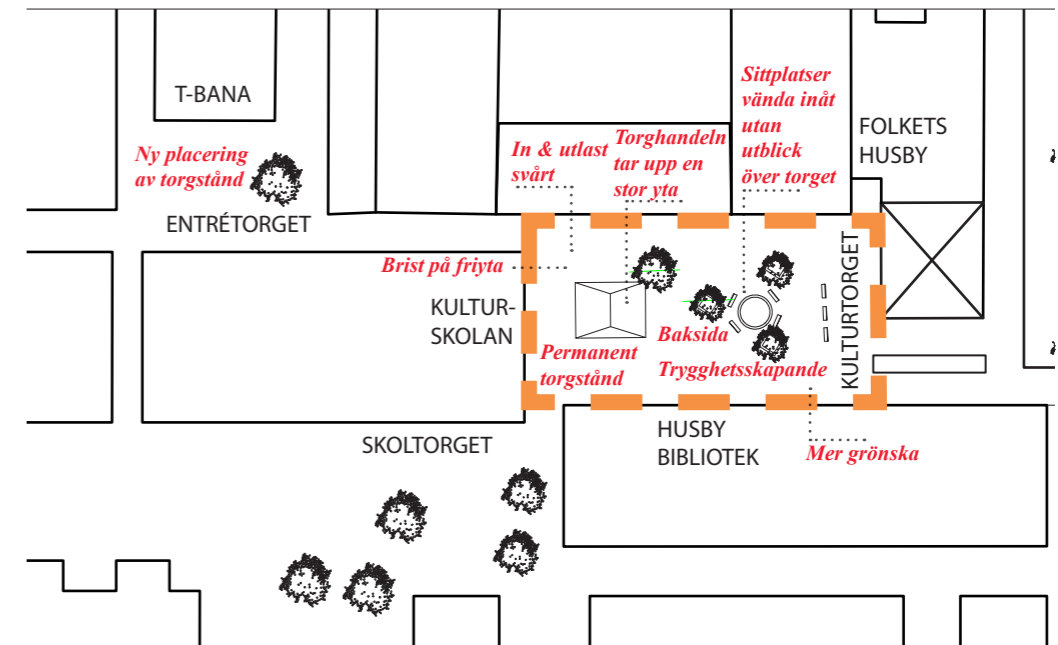
Staden tycker att torghandeln är

viktig för tryggheten och att torget är en viktig plats i Husby. Samtidigt finns det utmaningar med leveranser till torghandeln, därför menar staden att torghandeln skulle göra sig bättre vid tunnelbanan. Staden anser vidare att det krävs samverkan och ett starkt engagemang kring torget där torghandeln, med en annan utformning, skulle kunna stärka platsen.

Näringslivet säger att torghandeln bidrar till rörelse i centrum och att de vill se en utveckling av torget och torghandeln. Näringsliv och verksamheter behöver bättre förutsättningar i Husby.

”Om vi skulle använda torget för vår verksamhet skulle det behövas, scen, el, väggar...plasta in mellan lyktstolpar för att kunna måla graffitti med mera. Vår verksamhet kräver stora ytor. Vi behöver samsas om ytan.”

Kulturskolan Järva, Husby

Bilder: Rikt utbud av varor hos torghandeln i Husby. Torghandeln är trygghetsskapande. Baksidor mot torgets mitt. Torgstånden bidrar inte till att platsen upplevs omhändertagen

Framtidens torghandel

ÖVERGRIPANDE GESTALTNINGSPRINCIPER

Genom en inlyssningsprocess och flertalet platsbesök till torghandeln på Hötorget, Farsta torg och Husby Centrum har sex grundläggande gestaltungsprinciper identifierats som viktiga för att skapa en torghandel som är identitetsstark, varierad och innehållsrik.

Trafikkontoret menar att det behövs ett helhetsperspektiv där torgytornas funktion som trygga och tillgängliga offentliga platser i staden beaktas för att nå målet om en varierad och innehållsrik torghandel som speglar Stockholms mångfald.

Processen har förtydligat att samverkan på flera olika nivåer, mellan olika aktörer, är nyckeln till att skapa framtidens torghandel i Stockholm.

Arbetet har sökt svar på hur salutorgen nyttjas till vardags och fest, vilka funktioner som behövs samt hur dessa funktioner kan stärka och gynna torghandeln. Dagens torghandel utgörs av ett fåtal permanenta aktörer medan framtidens torghandel i Stockholm inkluderar betydligt fler.

De gemensamma gestaltungsprinciperna som identifierats är:

- Tydliga zoner på torget möjliggör fler aktiviteter.
- Utåtriktade och inbjudande torgstånd.
- Ett varierat utbud visar upp Stockholms mångfald.
- Koordinerad färgrikedom och enhetlig form stärker torghandelns identitet.
- Tydlig information skapar trygghet och identitet.
- Ordning och reda skapar en robust torghandel.

Bild: Citrusfrukter från Fresh Land, Stockholm.

Tydliga zoner på torget möjliggör fler aktiviteter

Torget övergripande zoner:

Ett torg behöver delas in i tydliga zoner så att alla medborgares behov på torget kan säkerställas. En zonerings behövs också för att torghandeln ska komma till sin rätt på torget utan att varken tryckas undan eller ta över. Dessa zoner är inte alltid synliga för besökaren på platsen men ligger till grund för att en samverkan mellan olika aktörer på torget ska fungera väl. Torgets storlek och läge påverkar storleken på respektive zon. I de fall där torghandel förekommer på torgen identifieras fyra zoner som förhåller sig till varandra:

1. Öppen zon

Varje torg bör utgå från en öppen flexibel zon där informella aktiviteter såsom temporära evenemang och fri lek kan förekomma. Här ges också plats för konst- och kultur-evenemang samt folksamlingar och demonstrationer.

2. Sittplatser

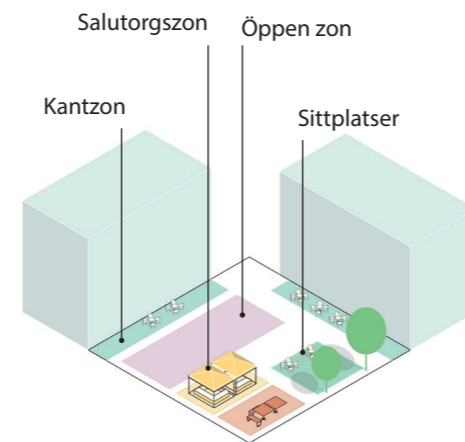
Torgen bör också möjliggöra ytor där människor kan sitta, gärna i samband med grönska och trädskugga. Dessa sittplatser är också viktiga för torghandelns kunder som många gånger är äldre.

3. Kantzon utmed fasad

För att skapa ett levande torg är det positivt om torgets omgivande verksamheter ges möjlighet att spilla ut på torget i form av uteserveringar.

4. Salutorgszon

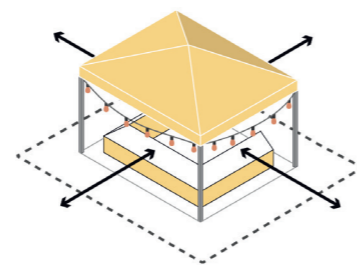
Torghandeln kan bli ett organiskt och levande tillägg på torget om den organiseras väl. Torgståndens placering och ordning är viktigt för torgets helhetsintryck, dess rumslighet och för att säkerställa att siktlinjer inte bryts och en god orienterbarhet skapas på torget.

Utåtriktade och inbjudande torgstånd

Produkterna som torghandeln erbjuder är många gånger vackra och färgglada. Torghandeln har därför möjlighet att utgöra 'smycket' på torget som under de gråare höst- och vintermånaderna erbjuder en färgrikedom som bör visas upp och förstärkas. Produkterna som torghandlaren säljer bör därför rikta sig utåt genom att torgstånden omges med en smal zon runt om sitt torgstånd där produkterna kan spilla ut, synas och därmed locka förbipasserande att handla. Detta är också en tydlig önskan från torghandlarna själva då produkterna de säljer har olika behov av sol,

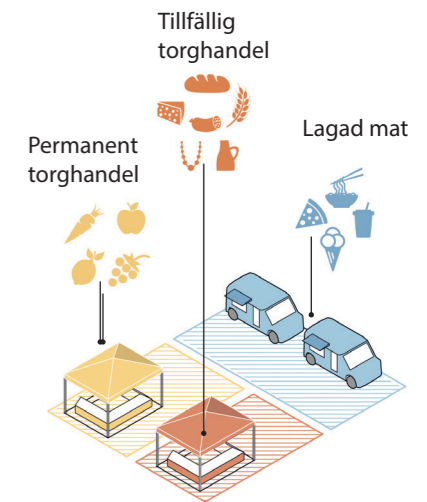
skugga, värme och kyla. Torgstånden bör utformas med öppna eller genomsiktliga väggar som synliggör torgståndens produkter även vintertid. Genomsiktligheten är också viktig då den ökar tryggheten eftersom torghandlaren får en större överblick över torget. Torgstånden skall kännas öppna och inbjudande och i största möjligaste mån ge ett luftigt intryck. Under de mörka månaderna och dygnets mörkare timmar kompletteras torgstånden med fördel med belysning för att upplevas välkomnande, trygga och inbjudande.

Ett varierat utbud visar upp Stockholms mångfald

Genom samverkan mellan olika aktörer erbjuder framtidens torghandel i Stockholm ett rikt och varierat utbud och en mångfald av varor och produkter. Torghandeln som begrepp breddas genom att den permanenta torghandeln utgör ett vardagligt basutbud men kompletteras med platser för temporära aktörer som bidrar med variation och mångfald på Stockholms salu-torg. På så sätt bjuds fler aktörer in på torget så som Bondens marknad, RekoRing, konstnärer och lokala initiativ som vill sälja varor då och då. Lagad mat eller kylvaror som fisk och kött kan köpas på torgen genom att zoner tydlig-

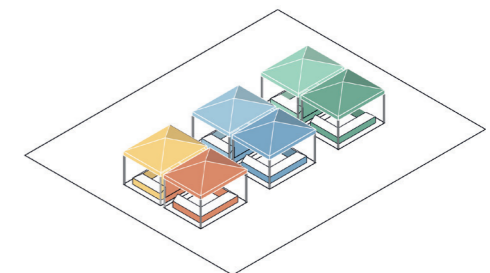
görs där försäljningsbilar och 'food-trucks' får parkera. Angränsande verksamheter med koppling till torghandel ges plats på torgen för att kunna tillgängliggöra sina produkter och samtidigt bidra till variation och kvalitet. Den globala och lokala kopplingen lyfts fram genom att torghandlare uppmanas att förstärka identiteten för deras sortiment för att synliggöra Stockholms mångfald av kulturer. Det är genom torghandeln som staden möter landet men också Stockholm möter världen. Torgen fortsätter likt idag att ge plats för återkommande marknader och loppis likt söndagsmarknaden på Hötorget.

Koordinerad färgrikedom och enhetlig form stärker torghandelns identitet

Torghandel är i grunden livfull och brokig och torgstånden bör spegla detta och visa på variation och platsidentitet. Samtidigt efterfrågar både kunder, torghandlare och omkringliggande verksamheter en stabilare, tydligare och mer ordnad form på torgstånden. En ordnad och mer enhetlig struktur i placering och utformning bidrar också till att torgstånden upplevs som robusta och praktiska av både torghandlare och kunder. Genom att tillåta en varierad men koordinerad färgskala på torg-

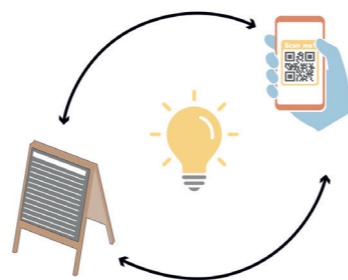
stånden ges framtidens torghandel i Stockholm en tydligare och mer karaktärsfull identitet. Vilka färger som ska tillåtas på torgstånden kan tydliggöras i Stockholms möbelprogram och färgerna kan sedan varieras på respektive torg för att skapa variation, färgrikedom och platsidentitet. Torgståndens färg och form i kombination med dess riktning, utbredning och placering på torget bidrar till en sammanhållen och samtidigt karaktärsfull identitet.

Tydlig information skapar trygghet och identitet

Olika lager av information om utbud, öppettider och samarbeten är en viktig del av framtida trygg torghandel. Torghandeln bör ha en tydlig information och skyltning om produkterna som säljs, priser och gärna även vem som driver torghandeln. En personlig torghandel där man förstår varför just dessa varor säljs och saluförs bjuder in till samtal och interaktion vilket bidrar till både möten och en identitetsstark torghandel. Tydlig prissättning är viktigt för att ge både kunder och torghandlare trygghet och för att undvika missförstånd.

I vårt alltmer digitala samhälle är det naturligt att nyttja digitala verktyg i främjandet av framtidens torghandel och därmed skapa synergieffekter och möten mellan människor. En samlande digital kanal skulle kunna informera om 'vad som finns var' och den digitala tekniken kan då hjälpa till att främja nya möten samt skapa ökad kännedom om staden bortom ens lokala närområde samt ge torghandeln en bredare kundkrets. Till exempel skulle allmänheten kunna få information om var en viss foodtruck befinner sig en viss dag, var tillfälliga torghandlare står eller till vilken torghandlare man skall åka för att köpa en viss exotisk produkt.

Ordning och reda skapar en robust torghandel

En förutsättning för en fungerande och attraktiv torghandel är något så enkelt som ordning och reda. Det måste vara rent och prydligt kring torgständer. Ordning och reda har att göra med torgståndens placering där torgständer bör stå i raka rader med eventuella baksidor vända mot varandra för att undvika att skapa döda ytor och blockera siktlinjer.

Det handlar också om att det ska vara städlat och snyggt runt torgständer för att skapa så bra förutsättningar som möjligt för handlare samt bidra till en bra arbetsmiljö.

En hållbar arbetsmiljö skapas också genom trygga kontrakt och goda förutsättningar i form av lätt-

hanterliga men samtidigt robusta torgstånd som klarar både regn och blåst. Torghandeln som arbetsplats skulle förbättras om den hade möjlighet att tillhandahålla funktioner så som toaletter, parkeringsplatser och platser att värma sig på. En god samverkan mellan torghandlare, staden och angränsande verksamheter skulle kunna vara en lösning för att möjliggöra funktioner som dessa. Salutorgszonen måste också garanteras eluttag, vatten och ligga i närheten av en bra avlastningszon för varor.

Lastbilar på torget bör undvikas samtidigt som upp- och nedpackning av varor ska kunna ske på ett rationellt sätt så att torghandlarna får en god arbetssituation.

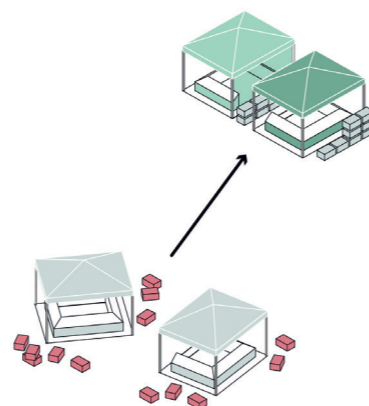

Bild: Från marknad i Venedig, Italien.

TILLÄMPNING, TRE TORG I STOCKHOLM

Med hjälp av de definierade gestaltungsprinciperna för framtida torghandel visas på följande sidor visioner för hur de tre torgen, Hötorget, Farsta torg och Husby Centrum, och dess torghandel skulle kunna organiseras i framtiden.

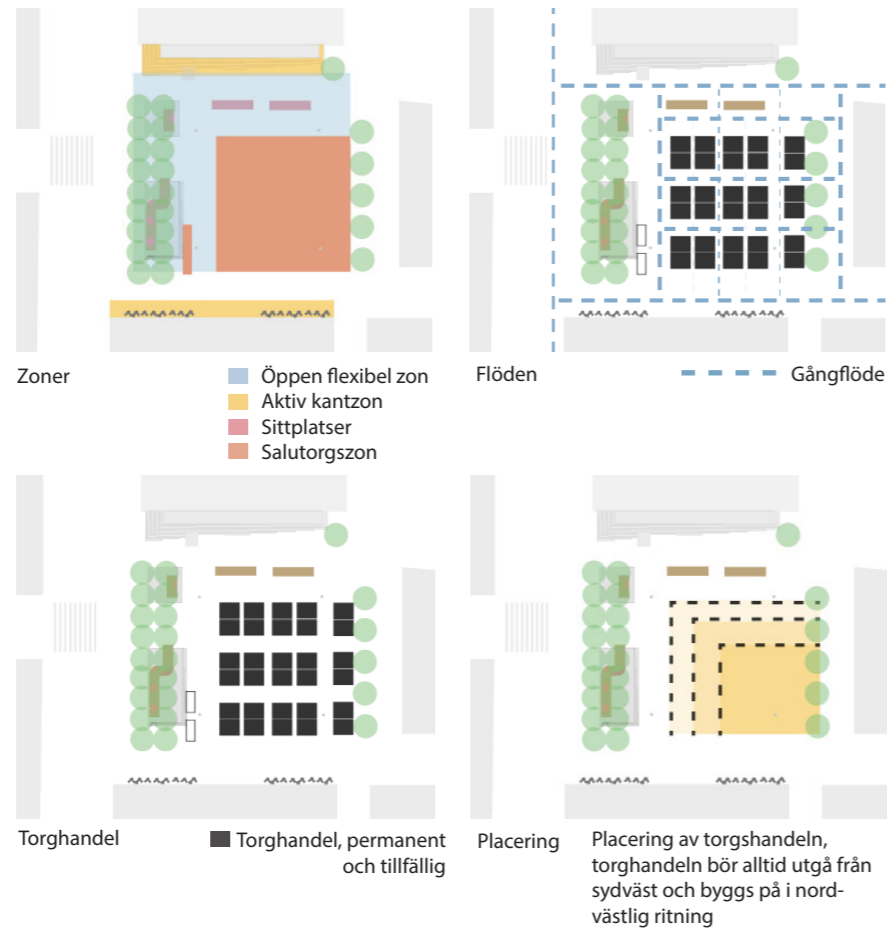
Hötorget, Large

Hötorget har tidigare haft rykte om sig att vara Skandinaviens främsta salutorg. Med nedan beskrivna tillägg och tydliggjord organisation kan torghandeln på Hötorget återigen upplevas som varierad, vacker och innehållsrik.

För att tydliggöra torgets form och skapa en bättre ram för torghandeln förstärks den gröna kanten mot Kungsgatan och en generös fri yta framför konserthusets trappa frigörs där spontana aktiviteter kan ta plats. De informella sittytorna på Konserthusets trappa kompletteras med dubbelriktade rejäla bänkar med rygg och armstöd i bästa kvällssolläge samt med ett långbord under trädskugga utmed Kungsgatan. Torghandeln organiseras tydligt så att siktlinjer bibehålls och det blir lätt att orientera sig mellan torgstånd och tvärs torget.

Torgstånden tillåts variera i färg men skall ha en sammanhållen form. Enhetlig skyltning och information om varor och produkter kan ytterligare stärka torghandelns identitet på Hötorget. Torgstånden skall vara öppna och eventuella väggar som krävs höst och vinter skall vara genomsiktliga. Torgstånden kompletteras med lågmäld belysning under de mörka delarna av året och dygnets mörkare timmar.

För att utöka och variera sortimentet på torghandeln frigörs vissa av de permanenta torgstånden till tillfällig torghandel där till exempel Hötorghallen kan sälja sina varor. Även ytor för Foodtrucks

Bilder: Långbord för möjligheten till att slå sig ner och äta mat på torget, food trucks möjliggör inköp av lagad mat, belysning i anslutning till torgstånd och långbord skapar trygghet under den mörkare delen av året. Ett varierat sortiment möjliggörs av fler aktörer.

“Vi kan ha mer färger men inte för många för då ser det stökigt ut. Också mer grönska och bänkar till våra pensionärer.”

– Torghandlare, blommor, Hötorget

eller annan försäljning från mindre lastbilar tydliggörs för att möjliggöra försäljning av varm mat samt tex fisk eller annan livs. De permanenta torgstånden ordnas så att olika varor säljs bredvid varandra för att stärka känslan av variation. Haymarket ges en smal zon för uteservering utmed sin norra fasad vilket ökar kopplingen mellan torget och hotellet.

Farsta, Medium

Torghandeln är redan idag väldigt uppskattad och med nedan beskrivna tillägg kan torghandeln utvecklas till en ännu mer integrerad del av torget.

Farsta torg är ett rumsligt svårt torg med många arkitektoniska element som är positiva men som också gör att torget upplevs uppbrutet och trångt. En tydlig markbeläggning av god kvalitet skulle hjälpa till att skapa en sammanhållen helhet för hela torget.

I denna vision för Farsta torg flyttas den permanenta torghandeln till den centrala delen av torget där torget är som bredast. Detta möjliggörs genom att den befintliga kiosken i denna vision flyttas närmare entréplatsen mot tunnelbanan så att en generös öppen torgyta frigörs. Den permanenta torghandeln placeras längs med gångstråket i nordväst och bildar en rygg till en flexibel mittzon på torget med plats för lek och spring. Torghandeln tar idag upp en relativt stor plats av torget. Då torget redan är fyllt med många olika objekt är det svårt att dagligen frigöra platser för tillfällig torghandel. Därför föreslås den permanenta torghandeln kompletteras med tillfällig torghandel som nyttjas vid särskilda tillfällen som tex specifika marknadsdagar för att erbjuda ett mer varierat utbud och innehåll. Vid tillfällen då tillfällig torghandel är på plats tillåts torgets mitt att fyllas upp av torgstånd.

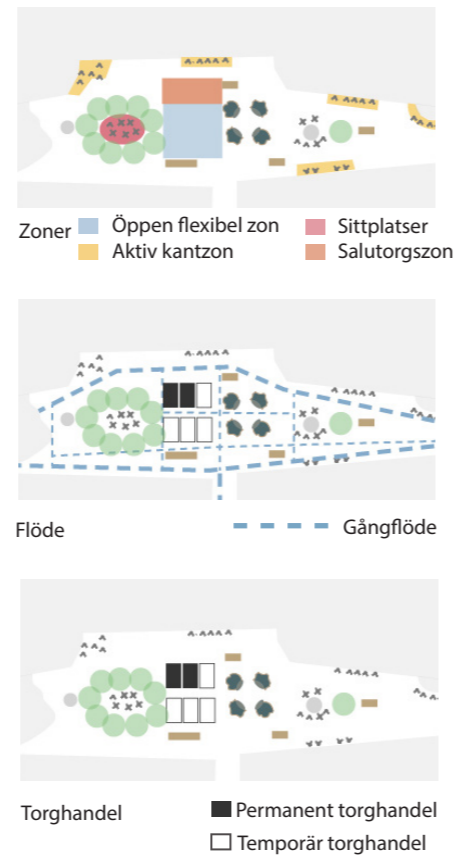
Torgstånden tillåts variera i färg men skall ha en sammanhållen form. Torgstånden ska ha god genomskiktighet även under de kalla månaderna och kompletteras

med lågmäld belysning under de mörka delarna av året.

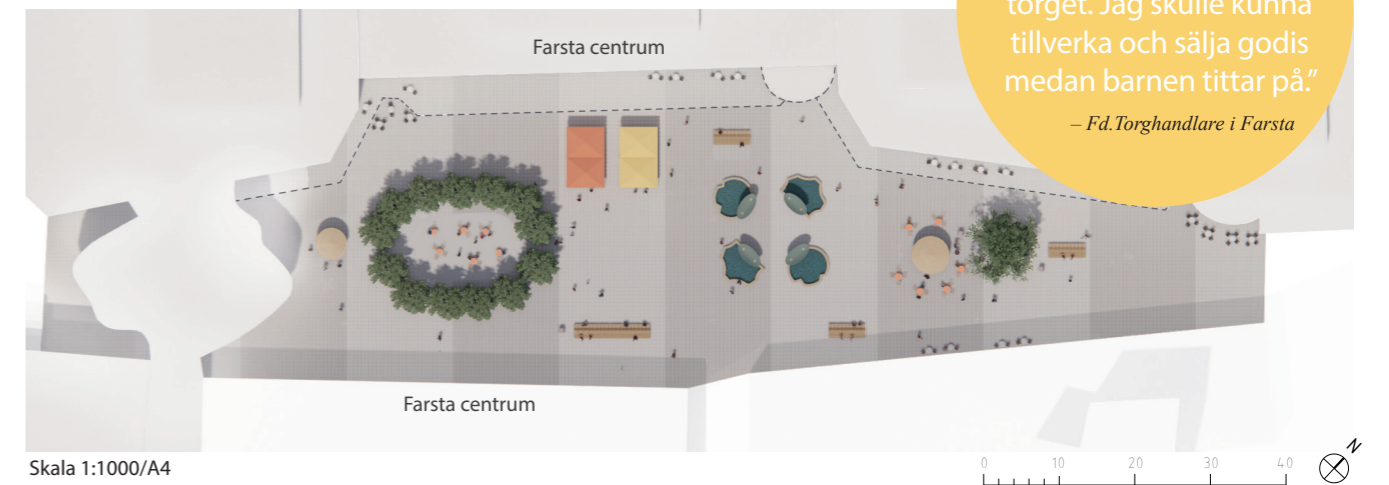
I det ovala trädrummet placeras runda bord och stolar för att ge plats för besökare att sitta ner och äta köpt eller medhavd mat.

För att komplettera salutorgszonen och skapa ett torg för alla blir dubbelriktade rejäla bänkar ett återkommande element på torget. Dessa markerar torgets öppna yta och skapar generöst med sittplatser i soliga lägen samt i samband med entréer. Om kiosken får en ny placering kan den utformas till att bli en identitetsstark platsmarkör och ett entrémotiv. Då Farsta torg idag har dessa kioskfunktioner är behovet av foodtrucks mindre än på många andra torg i Stockholm.

Torghandeln bör ha en tydlig information och skyltning för att skapa trygghet för kunderna och tydligare identitet.

Bilder: Den befintliga fontänen är en uppskattad mötesplats med härliga sittplatser. En öppen och flexibel mittzon på torget med plats för fri lek. Ett varierat sortiment möjliggörs av fler aktörer.

Skala 1:1000/A4

Bild 1: Entréplatsen blir öppnare och mer inbjudande med plats för större flöden genom att torghandeln får ett nytt läge på torget. Bild 2: Torghandelns nya läge vid den öppna fria ytan på torget skapar utrymme för lek och spring men också plats för större marknadsdagar.

”Det skulle kunna vara mer spektakulärt här på torget. Jag skulle kunna tillverka och sälja godis medan barnen tittar på.”

– Fd. Torghandlare i Farsta

Husby, Small

Torghandeln i Husby Centrum är viktig då den skapar trygghet och liv och rörelse på torget. Den har redan idag ett generöst utbud av frukt och grönt och används flitigt av närboende. Torghandeln tar dock upp en stor del av ytan på Kulturtorget vilket gör att andra funktioner på torget inte får tillräckligt med utrymme.

I denna vision flyttas den permanenta torghandeln från sin befintliga plats och torgstånd placeras på två olika platser. Permanenta torgstånd placeras både på Entrétorget samt utanför biblioteket på Kulturtorget. Där finns också plats för tillfällig torghandel och eventuellt en foodtruck. Den nya placeringen av torghandeln gör att det skapas en öppen flexibel plats utanför Kulturskolan och restaurangen, vilket skapar utrymme för tillfälliga evenemang men också större marknadsdagar. Plats för lek och spring frigörs och siktlinjer tvärs torget öppnas upp. Restaurangen får uteserveringar utmed fasad i solläge för att komplettera torghandeln och skapa ett livfullt torg.

Torgstånden får gärna variera i färg men skall ha en sammanhållen form. Torgstånden skall vara öppna och eventuella väggar som krävs höst och vinter skall vara genomskinliga. Torgstånden kompletteras med lågmäld belysning under de mörka delarna av året.

För att skapa en bra balans mellan torgets olika funktioner stärks torgets vistelseytor genom att de befintliga, inåtvända bänkarna på Kulturtorget ersätts med en generös sittmöbel i torgets nordöstra hörn vilket ramar in torget och skapar generöst

med sittplatser nära den befintliga fontänen. Sittbara kanter runt träden rustas upp och ges en tydligare form för att bättra stämman överens med torgets övriga gestaltning vilket skapar en lekfullare plats med ett friare flöde tvärs torget. Cirkular som markmönster och upphöjda cylindrar kan adderas för att uppmuntra till informell lek. Entrépunkterna till torget accentueras av runda planteringskärll med perenner efter säsong.

Torghandeln i Husby Centrum bör ha tydlig information och skyltning för att skapa trygghet för kunderna men också skapa en torghandel med tydligare identitet.

Genom dessa tillägg kan torghandeln i Husby Centrum utvecklas till en handel som är mer varierad men också ge plats för fler funktioner. Torget blir flexiblere och kan på så vis upplevas både tryggare och vackrare.

Bilder: En generös sittmöbel ramar in torget. En lekfullare plats skapas genom förbättringar i utformningen. Ett varierat sortiment möjliggör av fler aktörer. Foodtrucks gör att besökarna kan köpa lagad mat. Källa: Bild 1 Streetlife.

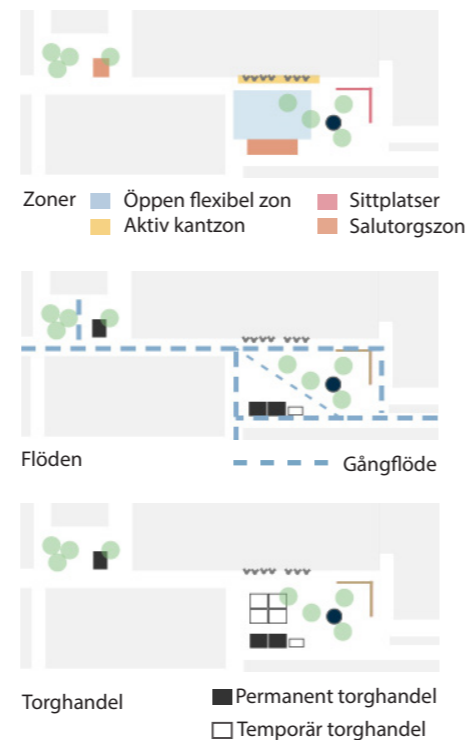

Bild: Genom att flytta torghandeln till två platser frigörs yta till en flexibel plats för lek och vistelse.

"Det är billigare priser och jag vill bidra till mindre verksamheter. Jag tycker att det är bra att det inte är Ica. Jag handlade mer förut men nu har jag inte vägarna förbi längre."
– Kvinna, 52år, Husby centrum

Slutsats

ARBETE FRAMÅT

Genom en inlyssningsprocess med torghandelns viktiga aktörer har sex gestaltungsprinciper identifierats. Dessa gör det möjligt att förstärka och lyfta torghandeln in i framtiden.

Trafik- och stadsbyggnadskontorets slutsats är att Stockholms torghandel kan bli mer levande och attraktiv genom att torghandelns identitet utvecklas. När torgståndens form hålls enhetlig får variationen i stället komma till uttryck i färg. Nästa steg i arbetet kan vara att ta fram en färgpalett för den framtida torghandeln och att arbeta fram en typutformning för torgstånden. Färgsättning tillsammans med torgståndens utformning blir viktigt för att bygga torghandelns identitet i Stockholm.

Torghandeln ska vara utåtriktad och inbjudande och på så sätt gynna både torgförsäljare och torgbesökare. Därför blir torgståndens placering, uppställning och utformning viktig att ta hänsyn till i utformning av torgmiljöer samt när staden ger tillstånd till olika försäljare. För framtiden behöver dessa principer arbetas in vid planering, projektering och upprustning av nya och befintliga torg.

En ytterligare slutsats för att utveckla torghandelns identitet är att vidta åtgärder för att gynna ett brett och varierat utbud. Genom att ge plats åt flera olika aktörer och erbjuda temporära platser samt plats för foodtrucks skapas en varierad torghandel. Som en fortsättning skulle olika pilotprojekt kunna startas där samarbeten och evenemang testas och utvärderas med målet att

skapa en efterfrågan på väl sorterade sortiment och unika varor som speglar Stockholms mångfald.

En del i att skapa en stark identitet och en varierad torghandel är att arbeta med skyltning och information som berättar vad som säljs men också var man som konsument kan hitta olika varor. För att visa upp och tydliggöra mångfalden av aktörer kan tekniska hjälpmedel och digital kommunikation möjliggöra för fler stockholmare att ta del av torghandeln. Här behöver torghandelns aktörer involveras i skapandet av dessa verktyg för att de ska bli relevanta och aktuella.

För att främja torg för alla behöver ett grundlager i torgens utformning uppfyllas. Det handlar om permanenta sittplatser på torgen, gärna i anslutning till torghandeln samt grönska som ger lövskugga och skapar ett behagligt mikroklimat på platsen. Genom att torgen ges förutsättningar för att vara viktiga offentliga mötesplatser som är tillgängliga för alla gynnas också torghandeln. Detta kan tillgodoses genom små tillägg på platser som idag har torghandel.

För att återigen göra torghandeln till en attraktiv arbetsplats behöver förutsättningarna utvecklas. Arbetsmiljön skulle förbättras om det fanns möjlighet till att tillhandahålla olika basfunktioner så som el, vatten, sophantering samt toaletter och platser att värma sig. En god samverkan mellan torghandlare, staden och angränsande verksamheter skulle kunna vara en lösning för att möjliggöra funk-

tioner som dessa. För att skapa en säkrare miljö för torgbesökare och en effektivare arbetsdag för handlarna bör en bättre samordning vid in- och utlastning utredas. Under fortsatt arbete kan också torghandelns öppettider ses över för att undersöka om ett flexiblere system kan gynna både försäljning och trygghet på torget.

Vissa regler och strukturer vad gäller tillstånd kan komma att behöva anpassas för att möjliggöra utvecklingsarbetet mot Framtidens torghandel, där stad möter land och Stockholm möter världen.

Genom en god samverkan mellan torgens alla aktörer och staden kan både torghandeln och torgen utvecklas menar trafik- och stadsbyggnadskontoret.